ALEXANDER SNEGIRJOV

Ik schrijf u vanuit Moskou

Een verboden dagboek

Vertaald door
Seijo Epema

2023 Prometheus Amsterdam

Voor de vertaling van dit boek heeft de vertaler een projectsubsidie ontvangen van het Nederlands Letterenfonds te Amsterdam.

Nederlands letterenfonds
dutch foundation for literature

© 2023 Aleksandr Snegirev (Alexander Snegirjov)
Чти богов, друзей хорони
© 2023 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Seijo Epema
Omslagontwerp Tessa van der Waals
Omslagbeeld Frank Herfort/Plainpicture
Zetwerk Elgraphic
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5368 7

24 FEBRUARI

Gisteren ben ik met een vriend wezen skiën in het Mesjorapark. Hij hield vol dat de oorlog ieder moment kon beginnen. Ik bracht daartegen in dat een oorlog gevaarlijk gekkenwerk zou zijn, niemand die dat wil. Boven ons vlogen een paar passagiersvliegtuigen en mijn vriend grapte dat het Oekraïense bommenwerpers waren.

Daarna zaten we in het restaurant van het Centrale Schrijvershuis met een paar bohemiens met geld te genieten van pasteitjes, peer in karamelsaus, handgemaakte bonbons en wodka. Na afloop strekten we even de benen. Ik wedde om 100 dollar dat een invasie zou uitblijven. 's Avonds kostte een dollar 80 roebel, 's ochtends 90.

25 FEBRUARI

De mensen zijn helemaal van slag. Sommigen schrijven in hun posts verontschuldigend dat ze zich schamen Rus te zijn, anderen klagen over angst en apathie of roepen via Instagram en Facebook op om alsjeblieft op te houden met al dat negatieve gedoe. Zo kunnen ze zich niet op hun werk concentreren. Helemaal fraai is het wanneer mannen daarom vragen.

Voorstanders van de 'speciale militaire operatie' geven de hint

dat het hoog tijd is kampen voor landverraders in te richten en pacifisten naar het hoge noorden te verbannen. Ze geven een link naar een website met een lijst 'volksvijanden'. Opmerkzame burgers houden in de gaten wie likes plaatsen bij oppositieleden of, God verhoede, bij Zelenski.

Een invloedrijke blogster, ooit minnares van een rijke bankier, plaatste een post dat ze de president steunt omdat zij het onder zijn regering goed heeft gekregen. Ze schrijft: 'Ik denk niet dat Vladimir Poetin gek is.' Ze roept op om voor hem te bidden.

De directeur van een culturele organisatie van de staat, ook een vrouw, schrijft: 'Wij moeten allemaal onze mond houden, wij zijn mensen uit de kunstwereld en begrijpen er niets van. We moeten ook niet vergeten wat voor misdaden de vs in Servië, Irak en Libië hebben gepleegd.' Ook schrijft ze dat de vernietiging van militaire objecten in Oekraïne dan erg mag zijn, maar het is wel noodzakelijk. We hoeven ons niet te schamen voor ons leger, zegt ze, ze bidt de Heer om vrede. Ze schrijft Heer met een hoofdletter.

In de teksten van beide dames komt de zinsnede 'Oekraïne is een speelbal van de rivaliteit tussen Rusland en de vs' voor. Hun tekstschrijvers streven nou niet bepaald naar variatie.

Continu scrol ik door het nieuws en de Telegram-kanalen, je leest er de wildste geruchten en je ziet de beelden van de vernielingen, de lijken. Ik kreeg er een paar keer bijna een aanrijding door.

26 FEBRUARI

Je ziet onder de Russen een kloof tussen de leeftijdsgroepen. Ouderen zijn vaker voor dan jongeren. Het is een oorlog van vaders tegen hun kinderen. Onder mannen van vijfenveertig jaar en ouder blijken ineens veel militaire strategen en analytici te zitten.

Sommige emigranten hebben leedvermaak, zíj zijn op tijd vertrokken. Ze stellen dat wij een onderdanig volk zijn, dat de situatie in Rusland uitzichtloos is, en meer van dat soort dingen die we onderhand spuugzat zijn. Aardiger emigranten roepen op om ook te vertrekken, met de kinderen.

De Oekraïners verwijten de Russen apathie omdat ze hun regering niet omverwerpen. De Oekraïners kunnen zich niet voorstellen hoe streng en repressief de Russische wetten zijn. Zij hebben nooit zulke lange gevangenisstraffen gekregen. Tijdens de dertig jaar onafhankelijkheid bestond in Oekraïne een volwaardig meerpartijensysteem. Zelfs de afmetingen van het land spelen een rol. Stel je eens voor dat je je straf moet uitzitten in de provincie Tsjita, waar Chodorkovski zat. Tussen Moskou en Tsjita zitten zes tijdzones, twee Europa's. Je familie komt je niet opzoeken, veel te duur.

Mijn vrouw in Amerika raadde me aan om een voorraadje antidepressiva te kopen. Ik heb het via een bevriende apotheker besteld. Medicijnen zijn duurder geworden.

27 FEBRUARI

De drumster waar ik ooit verliefd op was woont nu in Israël en strijdt daar voor de rechten van de Palestijnen. Op Facebook eist ze de strengst mogelijke sancties tegen Rusland. Ze doet die oproep in allerlei talen. Inwoners van Rusland noemt ze slaven.

Iedereen is goed op de hoogte van wat er in het oorlogsgebied gebeurt. Iedereen weet wat de verliezen zijn, welk militair materieel wordt ingezet en wat en hoe we het zouden moeten doen.

Mijn skimaatje vertelt dat hij pas weer tot bedaren kwam toen hij onderweg naar Londen in Belgrado landde. Ik daarentegen ben blij dat ik nergens heen ga. Vanaf een afstandje ziet het er alleen maar erger uit. Maar misschien krijg ik nog spijt.

Vaak wordt gezegd dat de Russen verantwoordelijk zijn voor deze oorlog. Dat vind ik niet. Ik heb nooit op Poetin gestemd en bij Doemaverkiezingen stemde ik altijd op de oppositie. In Rusland zijn er onder Poetin nooit werkelijk eerlijke verkiezingen geweest, de Russische politiek is één grote geheime speciale operatie. Praten over verantwoordelijkheid is bovendien enigszins hypocriet want ik betwijfel of er massademonstraties in Kiev, Odessa of Lvov zouden zijn geweest als Oekraïne Rusland had aangevallen.

Een bevriende arts weet niet hoe hij aan belangrijke medicijnen uit het buitenland voor zijn dochter moet komen. Wegens de sancties zijn de leveringen aan Rusland gestopt.

28 FEBRUARI

Een excentrieke bohemienne, een jonge fotografe, ziet in wat er gebeurt een plan van de geheime wereldregering die achter de schermen aan de touwtjes trekt: eerst moest er een geslaagde coronapandemie komen, dan een oorlog. De bedoeling van dat alles is om de wereld opnieuw in te richten en de mensheid te onderwerpen. Onlosmakelijk onderdeel van die theorie is dat we door de vaccinatie zombies zijn geworden. We hebben een individuele QR-code gekregen en al ons voedsel wordt volledig gemonitord. Het Russische paspoort dient als een van de bewijzen voor de theorie. Als je dat goed bestudeert kun je in het patroon een rij zessen zien en in het hologram een gehoornde schedel.

Een buurman verwacht een grootschalige kernoorlog. Hij slaat benzine in en maakt plannen voor een vertrek naar het binnenland, zo ver mogelijk af van de grote steden. De prijzen van hondenvoer gaan omhoog. Ik heb voor een halfjaar voer besteld en al mijn jerrycans met benzine gevuld. Ik ben 's nachts naar het tankstation gegaan want ik verwachtte veel mensen, maar het was er leeg.

De ouders van een oude schoolvriend wonen in Israël. In januari waren ze voor de verandering weer naar Moskou gekomen. Hij maakt zich zorgen over hen en dringt erop aan dat ze zo snel mogelijk teruggaan. Als hier problemen ontstaan met de voedselvoorziening, medicijnen of de veiligheid, dan moet hij voor ze zorgen, maar hij heeft al genoeg om voor te zorgen. Maar zijn ouders vertrekken niet. Ze zijn Israël zat, zeggen ze.

Mijn vriend zegt dat als Poetin bang is dat de NAVO te dicht bij de Russische hoofdstad komt en daarom de oorlog begon, hij eenvoudiger de hoofdstad naar Siberië had kunnen verplaatsen. Ruimte zat.

Ik ben blij dat ik geen spaargeld heb, dan hoef ik me ook geen zorgen over de geldontwaarding te maken.

1 MAART

Onze chinchilla Koert is dood. Over een paar maanden was hij negentien geworden. In 2003 wilden we een hamster of een cavia voor de dochter van mijn vrouw kopen, maar mijn vrouw zocht een chinchilla uit, die zien er heel slim uit. We hadden elkaar toen net ontmoet en Koert was even oud als onze relatie. Nu wonen mijn vrouw en haar dochter in Amerika en ik in Moskou. Toen de oorlog begon kocht ik voor Koert een hele voorraad van zijn favoriete Duitse voer en een speciale vitaminesteen. Allemaal niet meer nodig. Ik heb zijn kooi gedemonteerd en zoek er een koper voor. Het voer krijgt die er gratis bij.

Ik begraaf Koert onder een witte rozenstruik. Ik moet de bevroren aarde met een breekijzer kapotslaan, dat gaat moeilijker dan je denkt. Terwijl ik een kleine kuil graaf, komt een buurman in een heldergeel jack op me af. Als hij hoort wat ik doe, zucht hij en zegt dat het allemaal erg droevig is, dat Oekraïne Rusland niet zou moeten bedreigen en gedemilitariseerd zou moeten worden, zij

het op een andere manier. Ik antwoord niets, leg Koert in de kuil, maar die blijkt te klein – Koert heeft een lange staart. Ik maak de kuil wat ruimer, leg hem er weer in en strooi er aan alle kanten aarde omheen, zodat hij er mooi bij ligt.

2 MAART

Sommige kennissen posten het volgende kant-en-klare sjabloon op Facebook: 'Ik geef Meta geen toestemming informatie of foto's van mij uit heden, verleden of toekomst te delen.' Die oproepen klinken tegen de achtergrond van wat er nu gebeurt een tikkeltje vreemd. Persoonlijk snap ik niet helemaal hoe je Meta kunt verbieden foto's uit het verleden te gebruiken. Het is wel een trend, het verleden oprakelen.

Nu er in de maatschappij van alles gebeurt hebben eenzame mensen een mooie aanleiding om hun sociale contacten aan te halen.

Slimme mensen zijn al naar de eerste demonstratie geweest en gearresteerd en beboet of een paar dagen vastgehouden. Die kunnen vast een vinkje zetten – niemand kan ze er nog van beschuldigen dat ze geen standpunt hebben ingenomen.

In de buurt van mijn flat heb ik nog nooit een arrestantenwagen gezien. De laatste dagen al vijf.

Een kennisje plaatste een post met een grote blauwe IKEA-tas vol dozen Moët et Chandon. Een voorraadje van twintig, dertig flessen.

Mijn vader vraagt wat die Z op de Russische tanks in Oekraïne betekent, is dat vanwege de generatie Z? De vraag is tegelijkertijd grappig en gevaarlijk profetisch. De generatie Z, geboren eind jaren negentig, begin 2000, heeft in Rusland het meest te lijden onder de oorlog. Ze zien het nut ervan niet en snappen niet waarom de hele wereld ze nu haat.

3 MAART

Vanwege het risico op vervolging hebben veel van mijn kennissen hun accounts verwijderd en zijn vertrokken. Velen zeggen: ik ben niet geëmigreerd, ik ben op vakantie. Dat 'ik ben op vakantie' werd zelfs een internetmeme.

Op het internet wordt veel gejammerd en op allerlei manieren geklikt. Er klinken veel beschuldigingen over en weer. Dan is iemand te loyaal, dan te bot. Oekraïners en Russen beschuldigen elkaar van fascisme. Mooie Sovjeterfenis is dat, als het kroost elkaar uitscheldt voor fascist.

Het is alsof ik op een zinkend schip zit. Ik doe nu vaker aan fitness. Ik ga langlaufen met mijn personal trainer, de bekende biatlete Olga Podtsjoefarova. We raken aan de praat over de politiek. Ze zegt dat ze deze week al genoeg heeft gehoord en dat ik haar niets nieuws vertel. Gelijk heeft ze, ik vertel niets nieuws, het is meer mijn slechte humeur. Al een paar keer wilde ik de laatste tijd een potje huilen, maar paniek heb ik niet gevoeld. Vreemd.

Een bekende journalist vertrekt en eindigt zijn afscheidspost met: 'Een Russische intelligent die wanhopig probeert zich staande te houden.' In tragische tijden ontwikkelt zich een heel nieuw soort pathetische uitspraken. Ik zou die moeten verzamelen: 'jonge scheuten van de vrijheid, vertrapt in de modder', 'al het mooie wordt nu verstikt', dat soort dingen. Het denken wordt versimpeld tot clichés.

4 MAART

Voordat de deuren van de Perekrjostok-supermarkt 's ochtends onder mijn raam opengaan, staat er al een rij, voor de Dixy op de kade staat echter niemand. Alleen een arbeider koopt er kant-en-

klare noedels en een vrouw zoekt er een wasmiddel uit. Ik koop koffie, diepvrieskabeljauw, wodka en suiker.

Een vriend vertelt dat hij een geweer van Benelli en zeshonderd patronen heeft gekocht.

Ik vroeg een paar dagen achterelkaar of mijn vriendin langs wilde komen, maar ze zei steeds dat ze het te druk had. Ik schrijf dat ik ga emigreren, nu komt ze meteen. Wanneer, vraagt ze. Morgen, zeg ik. Waarheen? Raad eens. Naar het buitenland? Naar Berdsk, naar het boekenfestival. Ze slaat haar hand voor haar mond, en laat hem dan naar haar hals en borst zakken. 'Wat ben jij een rotzak,' zegt ze. 'Ik zat me onderweg af te vragen hoe en wat, of je de honden speciaal hebt laten chippen omdat je wilde vluchten. Misschien zou ik je nooit meer zien. En dan kom jij met Berdsk.'

We drinken thee met kaas erbij, ze breekt hem in stukjes. Ze neemt een bad en zegt dat ze vanwege haar vermoeidheid geen libido meer heeft. Ik bewerk haar met mijn tong en we bedrijven lang de liefde. Als ik haar wegbreng vraagt ze hoe ik aan zo'n mooi jack kom. Ik zeg dat ik dat zeventien jaar geleden van mijn vrouw heb gekregen.

5 MAART

Ik correspondeer met vrienden in Oekraïne, de vrouwen worden geëvacueerd. Een heel gezin dat ik vanaf mijn jeugd ken, goede vrienden, zit vast in het omsingelde Marioepol, we krijgen geen contact met ze.

Een oude kennis in Kiev zit daar nog met haar poes. Ze stuurt memes, video's van branden die ze vanaf het balkon ziet. Een keer stuurde ze een foto van een grote pan borsjtsj die ze voor de strijders van eenheden van de Territoriale Verdediging had gekookt. De media in Rusland noemen die eenheden nazibendes.

De in Charkov wonende Russische toneelschrijver Oleg Michajlov schrijft dat de mensen in zijn huis al hebben geleerd door de raketbeschietingen heen te slapen. Maar toen hij een keer 's nachts opstond en een lepeltje in de keuken liet vallen, was iedereen wakker geworden.

6 MAART

Het buitenland legt steeds meer sancties op, dus in steeds meer etalages in de winkelcentra dooft het licht. Soms gaan winkelcentra helemaal dicht. Het doet denken aan een van de films uit de *Avengers*-reeks, waar in het begin ineens het hele gezin van de boogschutter verdwijnt.

Ik vlieg naar Berdsk bij Novosibirsk. In Novosibirsk bouwen ze voor de ijshockeykampioenschappen een nieuw gebouw voor de luchthaven, maar die worden nu in een ander land gehouden. Op heel deze grote bouwplaats klinken slechts af en toe hamerslagen.

Op het boekenfestival willen de gasten van alles weten. Er wordt beweerd dat er FSB'ers meeluisteren die willen weten wat schrijvers zeggen.

Ik drink er een biertje met de hoofdredacteur van een plaatselijke nieuwssite. Zij hebben als eerste in Rusland over de begrafenis van in Oekraïne gedode militairen van een speciale eenheid bericht. De journalist begint tijdens het gesprek ineens te huilen. Naast ons aan de bar zit een jongen, geboren in 2000, die niet begrijpt waarom we ons zo druk maken om deze oorlog. Qua leeftijd had hij mijn zoon kunnen zijn.

Poetin heeft een oekaze ondertekend dat wie deelneemt aan de speciale operatie als veteraan gezien moet worden. Als je bedenkt dat we een Wet op de belediging van veteranen hebben en er in het land steeds meer veteranen zijn, dan wordt Rusland

binnenkort een land van beledigde veteranen.

Door de opmerking op de terugweg van de senior stewardess dat we in een Airbus A320 vliegen besef ik dat we formeel het recht niet meer hebben om met een Airbus te vliegen. Het vliegtuig zou met ons allemaal aan boord wel eens van de radar kunnen verdwijnen.

10 MAART

Op de datsja hoor ik dat de Uniqlo over anderhalve week dichtgaat. Ik spring meteen in de auto om erheen te racen. Zo meteen ben ik nog te laat. Ik koop twaalf paar sokken en tien onderbroeken. De winkel is vlak bij mijn flat in de stad, dus misschien had ik niet meteen hoeven gaan, maar ik neem geen risico.

Weer thuis bekijk ik mijn aankopen en zit er een beetje over in dat dit misschien wel een slecht voorteken is. Zo van: zolang ik die sokken en onderbroeken niet verslijt zal de oorlog niet ophouden en de winkel niet weer opengaan.

Ik wissel nu drie keer per dag van onderbroek om ze sneller te laten slijten.

Een vriend zegt dat hij voordat Netflix ermee ophield snel zijn favoriete serie heeft gebinged.

11 MAART

Bijna alle vluchten zijn gecanceld. Ik denk terug aan de verre stedentrips die mijn vrouw en ik maakten. Voor het eerst besef ik dat we die misschien nooit meer gaan maken.

Op ongeveer deze dag elf jaar geleden overleed mijn moeder. Ik was in Miami en vloog via Zürich terug voor de begrafenis. Ik vergeet steeds haar precieze sterfdatum.